

JÕELÄHTME VALLA ÜLDPLANEERINGU MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED REBALA MUINSUSKAITSEALAL

Tellija: Jõelähtme Vallavalitsus

Koostajad:
Uibo Arhitektuuribüroo OÜ, litsentsi nr E 833/2014
J. Sütiste tee 43-94,
13414, Tallinn

Hendrikson & Ko OÜ
Raekoja plats 8,
Tartu
Lennuki 22,
10145, Tallinn

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. REBALA MUINSUSKAITSEALA KAITSE EESMÄRGID JA VÄÄRTUSTE ÜLDINE KIRJELDUS	7
2. REBALA MUINSUSKAITSEALA VÄÄRTUSTE KIRJELDUS KÜLADE KAUPA	11
2.1 JÕELÄHTME KÜLA	11
2.1.1 Väärtuste kirjeldus	11
<p>Lisaks väärtuslikule paekiviarhitektuurile on Jõelähtme küla väärtuseks ka maastiku avatus ning avanevad kaugvaated Jõelähtme kirikust Ülgase, Kostiranna, Manniva ja Koila külade suunal.</p>	
2.1.2 Kinnismälestiste loetelu	11
2.2 REBALA KÜLA	14
2.2.1 Väärtuste kirjeldus	14
2.2.2 Kinnismälestiste loetelu	15
2.3 VANDJALA KÜLA	16
2.3.1 Väärtuste kirjeldus	16
2.3.2 Kinnismälestiste loetelu	17
2.4 LOO KÜLA	18
2.4.1 Väärtuste kirjeldus	18
2.4.2 Kinnismälestiste loetelu	19
2.5 PARASMÄE KÜLA	20
2.5.1 Väärtuste kirjeldus	20
2.5.2 Kinnismälestiste loetelu	21
2.6 VÕERDLA KÜLA	22
2.6.1 Väärtuste kirjeldus	22
2.6.2 Kinnismälestiste loetelu	23
2.7 SAHA KÜLA	24
2.7.1 Väärtuste kirjeldus	24
2.7.2 Kinnismälestiste loetelu	25
2.8 MAARDU KÜLA	26
2.8.1 Väärtuste kirjeldus	26
2.8.2 Kinnismälestiste loetelu	27
2.9 KOILA KÜLA	28
2.9.1 Väärtuste kirjeldus	28
2.9.2 Kinnismälestiste loetelu	29
2.10 MANNIVA KÜLA	29
2.10.1 Väärtuste kirjeldus	29
2.10.2 Kinnismälestiste loetelu	30

2.11 KOSTIRANNA KÜLA	31
2.11.1 Väärtuste kirjeldus	31
2.11.2 Kinnismälestiste loetelu	32
2.12 KOOGI KÜLA	32
2.12.1 Väärtuste kirjeldus	32
2.13 JÕESUU KÜLA	33
2.13.1 Väärtuste kirjeldus	33
2.14 KALLAVERE KÜLA	34
2.14.1 Väärtuste kirjeldus	34
2.15 SAVIRANNA KÜLA	35
2.15.1 Väärtuste kirjeldus	35
2.16 ÜLGASE KÜLA	36
2.16.1 Väärtuste kirjeldus	36
2.16.2 Kinnismälestiste loetelu	36
2.17 KOSTIVERE ALEVIK	36
2.17.1 Väärtuste kirjeldus	36
2.17.1 Kinnismälestiste loetelu	37
3. TINGIMUSED REBALA MUINSUSKAITSEALA VÄÄRTUSTE SÄILITAMISEKS	39
3.1 Üldpõhimõtted	39
3.2 Muinsuskaitseala väärtuse säilitamise tingimused miljööväärtusega hoonestusaladel	40
3.3 Muinsuskaitseala väärtuse säilitamise tingimused väljaspool miljööväärtuslikke hoonestusalasid	41
3.4 Traditsiooniline põllumajandusmaastik	42
3.4.1 Avatud traditsiooniline põllumajandusmaastik ehk miljööväärtuslik maastik	44
3.4.2 Traditsiooniline põllumajandusmaastik, kus avatus on säilinud vähesel määral	45
3.4.3 Vähem säilinud traditsiooniline põllumajandusmaastik	45
Kasutatud mõisted	47

SISSEJUHATUS

Käesolevad üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused on koostatud Jõelähtme valla uue üldplaneeringu koostamiseks. Jõelähtme valla territooriumil asub Rebala muinsuskaitseala, mille kehtiv põhimäärus ja piir on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 10.02.1998 määrusega nr 30 „Rebala muinsuskaitseala põhimääruse ja piiri kinnitamine“. Üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamine toimus 2014. aasta sügisel ja ajal, mil polnud lõppenud Rebala muinsuskaitseala uue põhimääruse, (avalik väljapanek toimus 03.02.-03.03.2014) menetlus. Rebala muinsuskaitseala põhimääruse eelnõu kohaselt peaks Rebala muinsuskaitseala territoorium vähenema ca 46% võrra (74 km²-lt 34 km²-ni), samuti peaks muinsuskaitsealale tekkima kaitsevöönd. Lisaks soovitakse Rebala muinsuskaitseala menetletavas põhimääruses täpsustada muinsuskaitseala eesmärke ning sätestada nõudeid, leevendusi ja kitsendusi tulenevalt Muinsuskaitseaduse § 15 lõikes 2 sätestatust.

Käesolevad üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused keskenduvad Rebala muinsuskaitseala põhimääruse eelnõu kohaselt kavandatava muinsuskaitseala ja selle kaitsevööndi territooriumi (vt järgnev skeemkaart) säilitamise ning vaadeldavuse ja silueti nähtavuse tagamise nõuetele. Hetkel olemasoleva Rebala muinsuskaitseala piiridesse jäävaid, kuid Rebala muinsuskaitseala põhimääruse eelnõu järgi kaitseala koosseisust välja arvatud väheväärtuslikumaid alasid (kus ajaloolised kihistused on halvemini säilinud või kus traditsiooniline keskkond on suures osas või täielikult rikutud) käsitletakse üldisemalt.

Praegune muinsuskaitseala hõlmab järgmisi Jõelähtme valla asustusüksusi: Källavere, Ülgase, Kostiranna, Manniva, Rebala, Võerdla, Koila, osaliselt Koogi, Jõelähtme, Parasmäe, Kostivere, Loo, Vandjala ning osaliselt Maardu, Jõesuu ja Saha külad.

Vastavalt Kultuuriministri määrusele “Üld- ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise kord” (RT I, 08.07.2011, 25) on üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimustel järgmised kohustuslikud osad:

- 1) planeeritaval maa-alal asuvate muinsuskaitsealade, kinnismälestiste ja nende kaitsevööndite loetelu;

- 2) analüüs ja ettepanekud planeeritaval maa-alal asuval muinsuskaitsealal ja selle kaitsevööndis kavandatavate teede, trasside ja tehnorajatiste asukoha kohta;
- 3) tingimused ehitiste kõrguste kavandamiseks planeeritaval maa-alal asuval muinsuskaitsealal ja selle kaitsevööndis;
- 4) hinnangud ja ettepanekud planeeritaval maa-alal asuval muinsuskaitsealal ja selle kaitsevööndis kavandatava maakasutuse juhtotstarvete muutmise kohta;
- 5) olulisemate planeeritavalt maa-alalt muinsuskaitsealale avanevate vaatesuundade määramine.

Käesolevad üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused koosnevad:

1. seletuskirjast;
2. kaardist „Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal“, mõõtkavas 1:25 000.

Seletuskirja esimeses peatükis antakse ülevaade Rebala muinsuskaitseala kaitse eesmärkidest ja kirjeldatakse väärtusi üldistavalt. Teises peatükis kirjeldatakse väärtusi külade kaupa, tuues külade kaupa ka kinnismälestiste loetelu. Kolmas peatükk sisaldab eritingimusi väärtuste säilitamiseks, sisaldades määrusejärgseid kohustuslikke osi.

Kaardile „Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal“ on kantud muinsuskaitsealale jäävad miljööväärtuslike hoonestusalade ja väljaspool miljööväärtuslike hoonestusalasid asuvate hoonestusalade piirid ning miljööväärtuslikud teed, millel liigeldes avanevad kaunid kaug- ja lühivaated avatud maastikule ning olulistele sihtmärkidele. Lisaks kajastub kaardil maastiku liigitus avatuse seisukohast.

Muinsuskaitsealal paiknevad mälestised kajastuvad Jõelähtme valla üldplaneeringu tugiplaanil.

1. REBALA MUINSUSKAITSEALA KAITSE EESMÄRGID JA VÄÄRTUSTE ÜLDINE KIRJELDUS

Jõelähtme vald on muistse Rävalla (Revala) maakonna süda. Tänapäevane Jõelähtme vald kujunes ajalooliselt kuue väikse mõisavalla – Jõelähtme, Jägala, Ülgase, Kostivere, Rummu ja Kodasoo ühinemisel. Vallas paikneb Eesti üks vanimaid kultuurmaastikke – Rebala muinsuskaitseala, mis moodustab (hetkel kehtivates piirides) valla pindalast 34 %. Rebala kaitseala, mis on harukordselt rikas mitmesuguste arheoloogiliste ja ajalooliste kinnismuististe ning kaitstavate loodusobjektide poolest, piirneb põhjast Muuga, Ihasalu, Kaberneeme ja Kolga lahega; idast Kuusalu ja Anija vallaga; lõunast Raasiku ja Rae vallaga; läänest Tallinna ja Maardu linna ning Rae ja Viimsi vallaga. Rebala muinsuskaitseala on loodud 1987. aastal¹, **olles ainuke maastikukaitsele suunatud muinsuskaitseala Eestis. Rebala muinsuskaitseala peamine väärtus on piirkonna ajalooline asustumusmuster - suhteliselt hästisäilinud külade, teede, põllumassiivide omavaheline paigutus ehk maakasutuse struktuur.**

Põhimääruse eelnõu ja selle seletuskiri rõhutavad Rebala muinsuskaitseala unikaalsust ja kirjeldab kaitse eesmärke:

Rebala muinsuskaitseala on ainuke kultuurimälestisi koos maastikuga kaitsev ala. Ülejäänud muinsuskaitsealad Eestis on vanalinnad ja asulakeskused. Muinsuskaitseala eesmärk on tagada looduse ja inimese koostegevuse tulemusena kujunenud kultuurmaastiku, täpsemalt ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuriga põllumajandusmaastiku ning seda kujundavate elementide nagu külad, talud, krundid, kõlvikud ja nende ajaloolised piirid, kultuurimälestised ning loodusobjektid, samuti sellele avanevate kaug- ja sisevaadete säilimine (põhimääruse eelnõu ptk 1).

Rebala muinsuskaitseala näol tegemist ainulaadse kultuuripärandiga, kus see piirkond esindab aastatuhandete pikkuse eripärase kohaliku paekiviarhitektuuri, vanade põllusteemide, kalmeväljade ja kultuskividega traditsioonilist Eesti rahvusmaastikku. Rebalale omane asustuspilt kujunes välja juba kuni 3000 aastat tagasi ning see on põhiväärtus, mida tuleb maastikupildis säilitada. Asustuse lisaväärtus seisneb sajandite pikkuses kohalikkude elustiili väljendavas arhitektuuris koos kohalike ehitusmaterjalide ja -laadiga. Territooriumi tähtsaimaks kaitsealuseks objektiks on maastik, mille ajalooliselt väljakujunenud ilme ja struktuuri säilitamine on määruse üks põhieesmärk (põhimääruse eelnõu seletuskiri, ptk 2.)

VÄLJAVÕTE REBALA MUINSUSKAITSEALA PÕHIMÄÄRUSE EELNÕUST²

§ 3. Muinsuskaitseala eesmärk

(1) Muinsuskaitseala eesmärk on tagada looduse ja inimese koostegevuse tulemusena kujunenud kultuurmaastiku, täpsemalt ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuriga põllumajandusmaastiku ning seda kujundavate elementide nagu külad, talud, krundid, kõlvikud ja nende ajaloolised piirid, kultuurimälestised ning loodusobjektid, samuti sellele avanevate kaug- ja sisevaadete säilimine.

¹ Eesti NSV Ministrite Nõukogu 24.09.1987 määrusega nr 506 „Rebala ajaloolis-kultuurilise kaitsealuse territooriumi kohta“, hetkel kehtiv muinsuskaitseala põhimäärus ja piir on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 10.02.1998 määrusega nr 30 „Rebala muinsuskaitseala põhimääruse ja piiri kinnitamine“.

² Seisuga jaanuar 2014.

(2) Kaitse eesmärgid, millest käesolevas määruses juhitudakse, on:

1) Eesti põhjarannikul asuva ainulaadse, suure teadus- ning kultuuriväärtusega ajaloolise põllumajandusmaastiku, avatud maastike ja seda kujundavate elementide säilitamine;

2) maaviljeluse ajaloos aastatuhandete jooksul toimunud arengu eksponeerimine ning võimaluste säilitamine ja loomine kultuuri- ning looduspärandi kompleksseks ja süstemaatiliseks põllumajandusajalooliseks, arheoloogiliseks, etnoloogiliseks ning loodusteaduslikuks uurimiseks;

3) kultuurikihis muistse asustuse ja inimtegevuse kohta leiduva teabe ning vanema asustuse säilinud fragmentide säilitamine ja eksponeerimine Eesti suurima arheoloogiamälestiste tihedusega piirkonnas;

4) muinsuskaitseala ajalooliselt väljakujunenud maastikuilme ja -struktuuri ning sellel paiknevate kultuuriväärtuslike ehitiste ja neile omase keskkonna säilitamine, uurimine ning korrastamine;

5) kohaliku eripärase paearhitektuuri, kohalike ehitismaterjalide ja -laadi säilitamine ja korrastamine traditsioonilise asustuspildi osana, sealjuures ehitusajalooliselt väärtusetute ja ajaloolisse keskkonda mittesobivate ehitiste, rajatiste ning muude objektide püstitamise vältimine või nende lammutamine.

Rebala muinsuskaitseala väärtused on säilinud ala erinevates piirkondades erinevas ulatuses.

Kogu Rebala muinsuskaitseala paikneb suures ulatuses tasasel loopealsel, mis on maastikutüübina suhteliselt vähelevinud ja mis kipub tänapäeval kaduma (karjatamise lakkamise tagajärg). Muinsuskaitseala südames – eelkõige Rebala, Jõelähtme, Vandjala, Loo, ka Saha, Parasmäe ja Võerdla küla vanem osa – on hästi säilinud küla ajalooline struktuur ja maastiku avatud iseloom, esineb rohkelt hästisäilinud, 19. sajandi lõpul 20. sajandi algul ehitatud paekivihooneid. Piirkond Ülgase külast Parasmäe küalani põhja-lõuna suunas ning Võerdla külast Jägala jõeni lääne-ida suunas on määratletud ka Harju maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ riiklikku väärtusklassi kuuluvaks väärtuslikuks maastikuks, kuna sinna on kontsentreerunud paljud arheoloogia- ja arhitektuurimälestised. Piirkonna näol on tegemist põlise asustusala, kus leidub arvukalt kivikalmeid, kultusekive, muinaspõldusid, arhailist külaarhitektuuri ja -struktuuri, lisaks kihelkonnakeskusele osundav Jõelähtme kirik, ajalooline postijaam, kivisild jt. objektid.

Põhimääruse eelnõu järgi jääb muinsuskaitseala äärealadele muinsuskaitseala kaitsevöönd.

Kehtiva põhimääruse kohase muinsuskaitseala äärealadel ei ole valdavalt külade struktuur terviklikult säilinud ja esineb ulatuslikku uushoonestust. Ajaloolised kihistused või traditsiooniline keskkond ei ole enam jälgitav – puudub avatud maastik, põllumajandusmaastik ja -struktuur ja kultuuriajaloolised kihistused on vähem säilinud, küla osa on tänu uusehitistele kaotanud oma ilme. Kuigi üldmuljelt ei ole tegemist tervikliku miljööga, esineb ka äärealadel väga väärtuslikke ja säilinud külaosasid, mis vääriksid kaitset. Nii on nt Kallavere küla Rootsi-Kallavere osas (mis kehtiva põhimääruse järgi kuulub muinsuskaitseala koosseisu, kuid eelnõu järgi arvatakse koosseisust välja) tehtud ettepanek määrata ala üldplaneeringuga miljööväärtuslikuks hoonestusalaks selle väärtustamise ja miljöö kaitse tagamise eesmärgil.

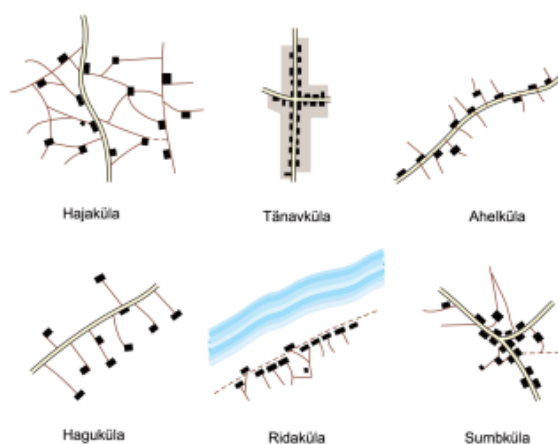
Muinsuskaitse seisukohast vähemväärtuslikud piirkonnad (Ülgase, Kallavere, Jõesuu, Saviranna külad ja Kostivere alevik ning Saha, Maardu, Parasmäe, Koogi, Koila, Rebala, Võerdla külaosad) on põhimääruse eelnõu järgi kavandatud muinsuskaitseala koosseisust välja arvata (vt skeem lk 5).

Muinsuskaitseala väärtused on võimalik jagada hoonestuslikeks ja maastikulisteks, mis omakorda jagunevad väärtuslikumaks ja vähemväärtuslikumaks. Nii on üldplaneeringu eritingimustes ära toodud soovituslikud piirid ja tingimused miljööväärtuslikele hoonestusaladele (vt ptk 3.2), mida kajastada koostatavas üldplaneeringus ning hoonestusaladele, mis asuvad väljaspool miljööväärtuslike hoonestusalasid (vt ptk 3.3).

Alad, mis jäävad põhimääruse eelnõu kohaselt muinsuskaitseala piiresse, kuid ei ole määratletud hoonestusaladena, kannavad loopealse rohumaa vähelevinud maastikutüübina maastikulist väärtust. Peamine eesmärk on nendel aladel säilitada maastiku avatus.

Külade struktuuri tervikkuse säilimise hindamise aluseks on võetud etnograaf G.Troska poolt välja töötatud külatüübid (vt nt [G. Troska. Eesti külad XIX sajandil](#). Tallinn, 1987).

Põhja-Eestis on sageli erinevad külatüübid omavahel segunenud, kuna siinsetel tasastel maastikel puuduvad õuealade paigutus mõjutavad suuremad pinnavormid. Siiski on Rebala muinsuskaitseala piiresse jäävate külade puhul tajutavad kindlatele külatüüpidele omased õuealade ja hoonestuse paigutus ning teedevõrgu iseloom.

Eesti ajaloolised külatüübid (allikas http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_asustus1)

Analüüsi aluseks olev ajaperiood

Maakasutusmuutuste ja maastikuväärtuste analüüsimisel ja tingimuste seadmisel väärtuste säilitamiseks kasutatakse ajalise vahetähisena 1940. aastat, st võrdlusena kasutatakse 40ndatele aastatele eelnevaid aastaid. Ühelt poolt tähistab see olulist muutust ühiskonnakorralduses esimese vabariigiperioodi lõpu näol, teisalt on tegemist ka põllumajanduse “hiilgeajaga”, kus aktiivne põllupidamine hõlmas ulatuslikke maa-alasid. 1940. aasta seis on aluseks võetud ka näiteks Otepää looduspargi maakasutuse ja maastikuliste väärtuste uurimisel (Kalda, T ja Arik, A 2006; Nutt, N 2009) ja Haanja looduspargi maastikutsoneeringu koostamisel (Merila, A; Nutt, N; Semm, M 2007).

Rebala muinsuskaitseala külastruktuuri analüüsil kasutati 1935-1939. aastatest pärinevat kaardimaterjali, mis annab hästi edasi õuealade paiknemist ja võimaldab

terviklikult hinnata asustusstruktuuri ajaloolist väärtust. Eritingimuste koostamise raames kaaluti ka varasemale kaardimaterjalile tuginemist. Esiletõstmist väärib siinkohal rootsiaja lõpust pärinev Jõelähtme kihelkonna kaart (koostamise aeg Rahvusarhiivi andmetel 17. sajandi II pool), mis näitab veenvalt, et asustusalade paiknemine on Rebala piirkonnas olnud pikaajaliselt järjepidev (vt järgnev väljavõte). Kuna aga info on sellel kaardil oluliselt üldistatum, peeti õigeks 1935-1939. aasta kaardi kasutamist.

17. sajandi II poolel koostatud kaardi "Jegelecht Sochn Emot Rewal Stad och Lands försambl" väljavõte. Hästi on tuvastatavad talude asukohti indikatiivselt tähistavad punased täpid, mis Jõelähtme, Rebala, Manniva, Parasmäe külates on kattuvad tänaste asustusaladega. Lisaks on kaardile stiliseeritud leppemärkidega kantud mõisasüdamed, kirikud, kabelid, kõrtsid ja veskid, teed, mõisa- ja kihelkonna piirid; vetevõrk, rannajoon (Kaberneeme lahest Uuskülani), reljeefsena kujutatud pankrannik. Allikas Rahvusarhiivi kaartide infosüsteem (<http://www.ra.ee/kaardid/>)

2. REBALA MUINSUSKAITSEALA VÄÄRTUSTE KIRJELDUS KÜLADE KAUPA

Alljärgnevates alapeatükkides on toodud Rebala muinsuskaitseala väärtuste kirjeldus külade kaupa. Üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostajad on seisukohal, et kaitseala põhieesmärkidest lähtuvad on väärtused muinsuskaitseala piires samad, kuid piirkonniti erineb oluliselt väärtuste säilivuse ja tajutavuse aste.

2.1 JÕELÄHTME KÜLA

2.1.1 Väärtuste kirjeldus

Jõelähtme koos Rebala, Võerdla ja Koila küladega moodustavad põhjapool Tallinn-Narva maanteed tervikliku avatud maastiku. Hoonestus paikneb kobaratena ajalooliselt välja kujunenud aladel. Väärtuslikud paekiviarhitektuuri näiteid jäävad eelkõige kiriku lähiümbrusesse, samas leidub paekivist hooneid rohkelt üle kogu küla. Väärtuslikuks on ka kiviaedade struktuur, mis on loetav ja hästi säilinud eelkõige teede äärsetel aladel.

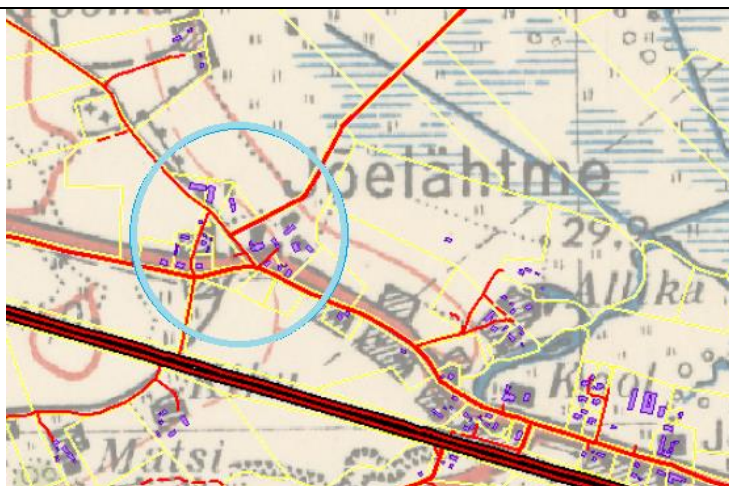
Kiriku ja kalmistu vahelises piirkonnas tuleks kaaluda perspektiivis miljööalale sobimatute tootmishoonete likvideerimist (vt kõrvalolev foto).

Sobimatud tootmishooned, mis varjavad vaadet Jõelähtme kirikule

Lisaks väärtuslikule paekiviarhitektuurile on Jõelähtme küla väärtuseks ka maastiku avatus ning avanevad kaugvaated Jõelähtme kirikust Ülgase, Kostiranna, Manniva ja Koila külade suunal. Hoonestusest välja jäävatel aladel on suures osas säilinud loopealne maastik rohu- ja põllumaadega, mis on Rebala muinsuskaitsealale omane. Jõelähtme ja Rebala küla piirist ida poole, Looküla tee ristumisel Tallinn-Narva maanteega, tuleks puhastada puittaimestikust Jõelähtme kiriku ümbrus, et tagada kiriku parem vaadeldavus. Teeääred tuleks juhuslikust puittaimestikust puhastada Kiriku tee puhul. Säilitada tuleb maksimaalselt säilinud avatus, söötis põldudel ja karjamaadel takistada võsastumist.

Jõelähtme küla ajalooline tuumik on kujunenud teede ristumiskohale. Põhja-Eesti küladele iseloomulikult on Jõelähtme puhul tegemist mitme külatüübi segunemisega. Nii omab Jõelähtme ühelt poolt sumbkülale iseloomulikke jooni, kus hoonestus on kujunenud korrapäratu kobarana kiriku lähiümbrusesse. Teisalt on hoonestus paiknenud piki Jõelähtme-Kemba maanteed, järgides tüüpilist tänav- või ridaküla struktuuri, kus õuealad paiknevad suhteliselt tihedalt kahel pool teed.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla ajaloolise tuumiku paiknemist teede ristumiskohas. Kaardianalüüsist selgub, et hästi on tajutav endisaegsete struktuurilelementide kattumine praeguse olukorraga.

Vaateid Jõelähtme külast

2.1.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
27084	Vabadussõja mälestussammas	ajaloomälestis
17772	Kivikalme "Kingakangur"	arheoloogiamälestis
17771	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17770	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17769	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17768	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17767	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17766	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17755	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17610	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17604	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17598	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17587	Kivikalme	arheoloogiamälestis

Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal

17586	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17573	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17572	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17571	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17570	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17569	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17568	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17567	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17566	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17565	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17564	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17563	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17562	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17561	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17560	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17559	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17558	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17557	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17556	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17555	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17554	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17553	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17552	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17551	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17550	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17544	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17543	Kalmeväli	arheoloogiamälestis
17542	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17541	Asulakoht	arheoloogiamälestis
14401	Jõelähtme kalmistu	ajaloomälestis
2724	Jõelähtme maanteeääd, 19.saj.	ehitismälestis
2723	Jõelähtme postijaama kelder, 19.saj.	ehitismälestis
2722	Jõelähtme postijaama aidahoone, 19.saj.	ehitismälestis
2721	Jõelähtme postijaama sepikoda, 19.saj.	ehitismälestis
2720	Jõelähtme postijaama peahoone, 19.saj.	ehitismälestis
2719	Jõelähtme kirikuaia kabel, 14.-20.saj.	ehitismälestis
2718	Jõelähtme kirikuaia piirdemüür väravaga, 14.-20.saj.	ehitismälestis
2717	Jõelähtme kirikuaed, 14.-20.saj.	ajaloomälestis, ehitismälestis
2716	Jõelähtme kirik, 14.-20.saj.	ehitismälestis

Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

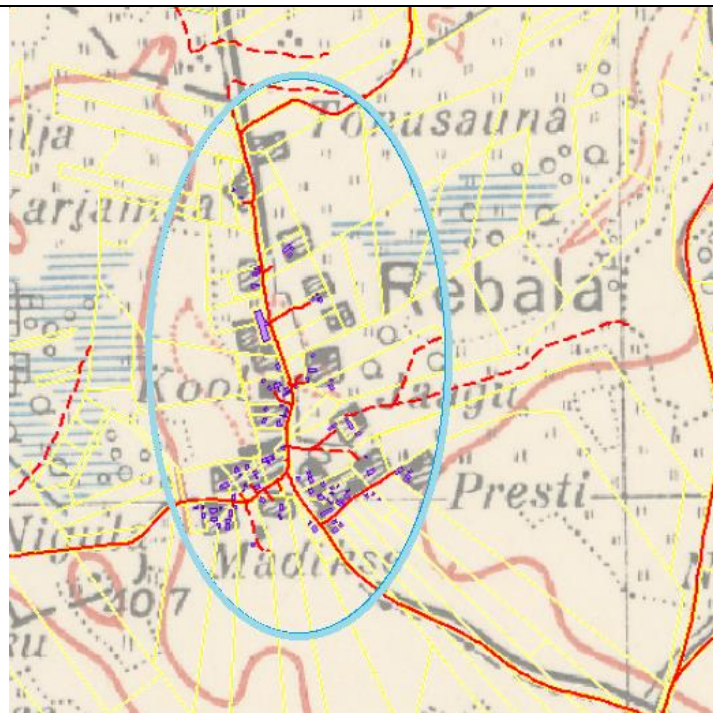
2.2 REBALA KÜLA

2.2.1 Väärtuste kirjeldus

Rebala küla on sumbküla ümber keskse külaväljaku, mis laieneb ridajalt põhja suunas endiste saunakohtade arvel. Küla asub tasasel loopealsel, mis on maastikutüübina vähelevinud. Küla on hästisäilinud piirkonnale omase ehitusarhitektuuri- ja asustusstruktuuri elementidega, rohkelt esineb teeääri palistavaid kiviaedu ja ka paekivihooneid. Kahjuks on möödunud kümnenditel mitmed hooned ümberehitatud muinsuskaitse seisukohalt sobimatult - muudetud on hoonete proportsioone ja materjale. Olemasolevate hoonete paigutus ühtib ajalooliste õuealadega, mis on kobarana koondunud teede ristumiskohta. Endistel karjamaadel paikneb rohkelt arheoloogilisi mälestisi, nende juures asuvad muistsed põllulapid, millised on esimesed teadaolevad omataolised kogu Ida-Euroopa metsavöötmes³.

Rebala küla suurim väärtus on säilinud külastruktuur, kiviaedade võrgustik, ümbritseva maastiku avatus. Rebala hoonestatud külaosa ümbritsev maastik on osaliselt kasutusel põldudena, osaliselt karjamaadena. Palju endiseid põllumaid seisab kasutuseta, millega kaasneb võsastumise oht. Säilitada tuleks maksimaalselt säilinud avatus, söötis põldudel ja karjamaadel vältida võsastumist.

Rebala küla ajalooline tuumik on kujunenud teede ristumiskohale. Põhja-Eesti küladele iseloomulikult on Rebala puhul tegemist mitme külatüübi segunemisega. Nii omab Rebala ühelt poolt sumbkülale iseloomulikke jooni, kus hoonestus on kujunenud korrapärase kobarana külatuumiku lõunaossa teede ristumiskohta. Teisalt on hoonestus paiknenud Ülgase küla suunas kulgeva tee ääres, järgides tüüpilist kahepoolset ridaküla struktuuri, kus hoolimata külaala kompaktsusest oli ridaküla hoonestuse tihedus üsna varieeruv.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmina punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla tuumiku paiknemist teede ristumiskohas. Kaardianalüüsist selgub, et hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga.

³ <http://www.hot.ee/zolki/Rebala.html>

Vaateid Rebala külast

2.2.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17876	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17867	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17846	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17845	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17843	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17842	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17841	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17840	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17839	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17792	Muistsed põllud	arheoloogiamälestis
17791	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17790	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17789	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17788	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17787	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17786	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17785	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17784	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17783	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17782	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17781	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17780	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17779	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17778	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17777	Kivikalme "Lastekangur"	arheoloogiamälestis
17776	Kivikalme "Lastekangur"	arheoloogiamälestis
17775	Kivikalme "Lastekangur"	arheoloogiamälestis
17774	Kivikalme "Lastekangur"	arheoloogiamälestis
17773	Kivikalme "Lastekangur"	arheoloogiamälestis
17765	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17764	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17763	Kivikalme	arheoloogiamälestis

17761	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17760	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17759	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17758	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17757	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17756	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17754	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17753	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17752	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17751	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17750	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17749	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17748	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17747	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17746	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17745	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17744	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17743	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17742	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17741	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17740	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17739	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17738	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17737	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17736	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17735	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17734	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17733	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17547	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17546	Kivikalme	arheoloogiamälestis

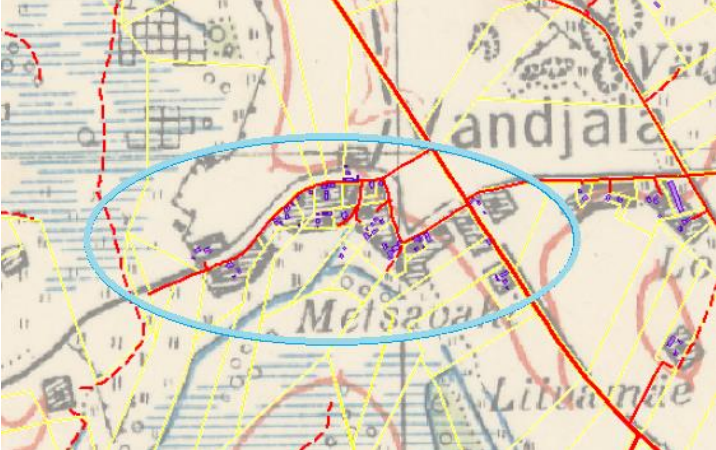
Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

2.3 VANDJALA KÜLA

2.3.1 Väärtuste kirjeldus

Vandjala küla väärtuseks on hästi säilinud ja loetav vana sumbküla struktuur, kus endisaegsed õuealad on tänaseni hoonestatud kõverjalt kulgeva tee lõunaserval. Ajalooline tee on ääristatud kiviaedadega, küla on ümbritsetud avatud põllumajandusmaastike, haritud põldude, looduslike karjamaade ja niitudega. Hästi on säilinud põliste talude juures olevad koplite süsteemid (härja-, sea-, vasika-, hobusekoplid), mis on ümbritsetud kiviaedadega. Algupäraseid paekivihooneid on tõenäoliselt Rebala muinsuskaitsealale jäävatest küladest küla tuumikus (küla tuumik on alloleval skeemil tähistatud helesinise ringiga) kõige rohkem säilinud. Väärtuslikud paekivihooned moodustavad hilisema hoonestusega hästi kooskõlas

oleva terviku. Erinevad ajaloolised kihistused moodustavad küla ajaloolises tuumikus harmoonilise asustusala, kus ühel pool külateed asuvad talud, teisel pool avatud põllumajandusmaastikud. Säilinud avatus tuleks maksimaalses ulatuses säilitada, söötis põldudel ja karjamaadel takistada võsastumine. Vandaja tee põhjapoolne teeäär tuleks võsast puhastada, millega tagatakse parem vaadeldavus põhja- ja kirdesuunal.

<p>Vandaja küla ajalooline tuumik on kujunenud Vandjala ja Vana-Vandjala teede äärde. Ajalooliselt on õued paiknenud üsna tihedalt üksteise kõrval lõunapool külateid, moodustades kompaktse, ümbritsevatest kõlvikutest eralduva hoonestatud külaala. Küla ajaloolises tuumikus säilinud paekivihoonete asukohtadest on ära märgitud juba 1874. a Vandjala küla põlistalude kaardil (koostanud G.Kusmanoff).</p>	 <p>Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla ajaloolise tuumiku paiknemist teede ristumiskohas. Kaardianalüüsist selgub, et hästi on tajutav endisaegsete struktuurilelementide kattumine praeguse olukorraga.</p>
---	--

Vaateid Vandjala külast

2.3.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17874	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17868	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17866	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17865	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17864	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17863	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17862	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17861	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17860	Kivikalme	arheoloogiamälestis

17838	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17837	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17836	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17835	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17834	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17833	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17832	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17831	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17830	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17829	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17828	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17827	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17826	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17825	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17659	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17648	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17640	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17639	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17638	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17637	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17636	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17635	Kivikalme	arheoloogiamälestis

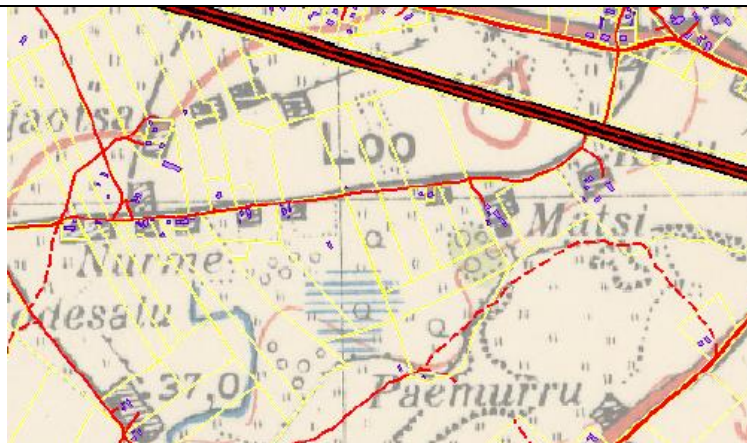
Allikas: <http://register.muin.ee/public.php?menuID=monument>

2.4 LOO KÜLA

2.4.1 Väärtuste kirjeldus

Loo külale on omane ridaküla struktuur, mis on oma õuede asetusega tee lõunaküljel ja loopealse asendina hästi säilinud. Küla läbiv kitsas Looküla tee kulgeb ajaloolises asukohas ja on kohati ääristatud kiviaedadega. Uushoonestus on rajatud endisaegsetele kohtadele, paiknedes vahetult Looküla tee kõrval ja olles piiritletud kiviaedadega. Säilinud ei ole küla põhjapoolse osa hoonestus, ka paararhitektuuri objekte on säilinud vähesel määral. Loo küla puhul on iseloomulik maastiku avatus mõlemal pool Looküla teed, kusjuures suur osa maadest on kasutusel põllumaadena. Säilinud avatus tuleks maksimaalses ulatuses säilitada, söötis põldudel ja karjamaadel takistada võsastumine.

Loo külas asusid õued kahepoolsele ridakülale omaselt mõlemal pool teed, kusjuures teine rida on lühem põhireast. Hoonete paigutus tee ääres on hõredamale ridakülale omane - õuede vahel asusid suuremad või väiksemad põllulapid, mis muutsidki hoonestuse hõredamaks.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmina punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014.

Kaardianalüüsist selgub, et suhteliselt hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga.

Vaateid Loo külast

2.4.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17660	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17658	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17657	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17656	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17655	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17654	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17653	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17652	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17651	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17650	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17649	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17647	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17646	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17645	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17644	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17643	Kivikalme	arheoloogiamälestis

17642	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17641	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17634	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17633	Kivikalme	arheoloogiamälestis

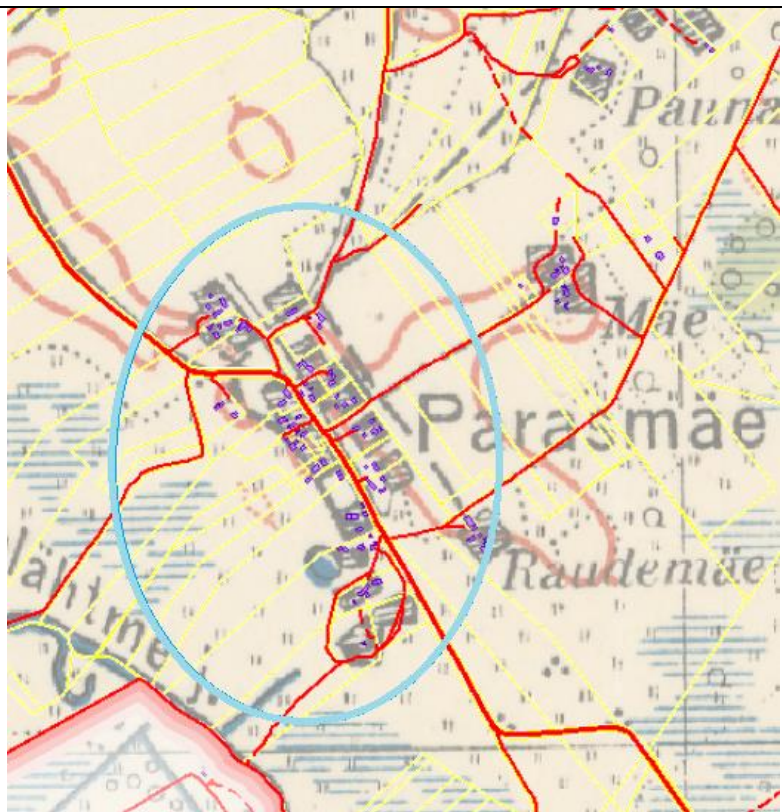
Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

2.5 PARASMÄE KÜLA

2.5.1 Väärtuste kirjeldus

Kahepoolne rida- ehk tänavküla struktuur, kus õuealad paiknevad tihedalt üksteise kõrval piki teed on hästi säilinud tänaseni. Paekivihooneid on säilinud keskmisel määral (eelkõige külatuumikus), esineb palju ümberehitusi ja uushoonestust. Teeäärtes on loetav kiviaedade struktuur, osaliselt on kiviaiad säilinud. Küla paikneb tasasel loopealsel, hästi on säilinud maastiku avatus, mida tuleks kindlasti säilitada. Suurem osa maadest on kasutuses põllumaadena.

Parasmäe küla ajalooline tuumik on kujunenud kahele poole Maardu-Raasiku teed. Põhja-Eesti küladele iseloomulikult on Parasmäe puhul tegemist mitme külatüübi segunemisega. Hoonestatud ala põhja- ja lõunaosa on iseloomulik sumbkülale, küla keskosa, kus õued paiknevad võimalikult ligistikku, ridakülale.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla ajaloolise tuumiku paiknemist kahel pool teed.

Kaardianalüüsist selgub, et väga hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga.

Vaateid Parasmäe külast

2.5.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17732	Kultusekivi "Pauna suur kivi"	arheoloogiamälestis
17731	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17730	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17729	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17728	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17727	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17726	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17725	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17724	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17723	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17722	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17721	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17720	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17719	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17718	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17717	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17716	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17715	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17714	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17713	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17712	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17711	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17710	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17709	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17708	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17707	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17706	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17705	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17704	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17703	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17702	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17701	Kivikalme	arheoloogiamälestis

17700	Kalmistu	arheoloogiamälestis
17699	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17623	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17549	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17548	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17545	Kivikalme	arheoloogiamälestis
2736	Kostivere mõisa sild, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2726	Kostivere mõisa park, 18.-20.saj.	ehitismälestis

Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

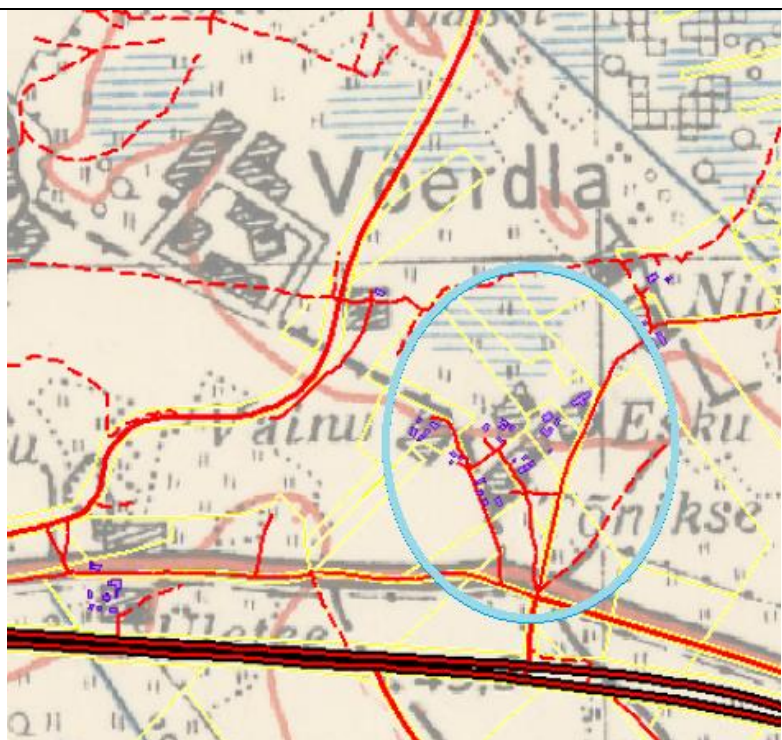
2.6 VÕERDLA KÜLA

2.6.1 Väärtuste kirjeldus

Võerdla küla koos Rebala, Vandjala ja Parasmäe külaga on olnud üks vanemaid muistseid asustuskeskuseid.

Võerdla küla suurim väärtus on säilinud sumbjas külastruktuur ja ümbritseva maastiku avatus. Avatus on hästi säilinud Rebala ja Jõelähtme küla suunas, ajaloolised põllumaad on kasutuses. Ajalooliselt kobarjalt keset ümbritsevaid karja- ja põllumaid paiknevad õuealad on endiselt hoonestatud samades kohtades, külaosas, mis on säilinud. Kiviaegade struktuur on hästi loetav, on säilinud vana paekivihoonestus. Säilinud avatust tuleb maksimaalses ulatuses säilitada.

Võerdla küla on ajalooliselt olnud hõre sumbküla. Hoolimata hõredast asetusest koondusid õued ühtsemale alale, mis selgelt eraldusid põllumassiividest ning teistest kõlvikutest, mille serval või keskel küla asetses. Võerdla ajaloolisest külast on säilinud hoonestusala küla kaguosas teede ristumiskohas, 2/3 külast hävines fosforiidikaevanduse tagajärjel.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealasisid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastrüüksuse piirid seisuga

	<i>juuni 2014. Helesinine ring tähistab säilinud küla ala. Kaardianalüüsist selgub, et väga hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga säilinud küla osal.</i>
--	--

Vaateid Võerdla külast

2.6.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17875	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17873	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17872	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17871	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17870	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17869	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17859	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17858	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17857	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17856	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17855	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17854	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17853	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17852	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17851	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17850	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17849	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17848	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17847	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17844	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17839	Asulakoht	arheoloogiamälestis

Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

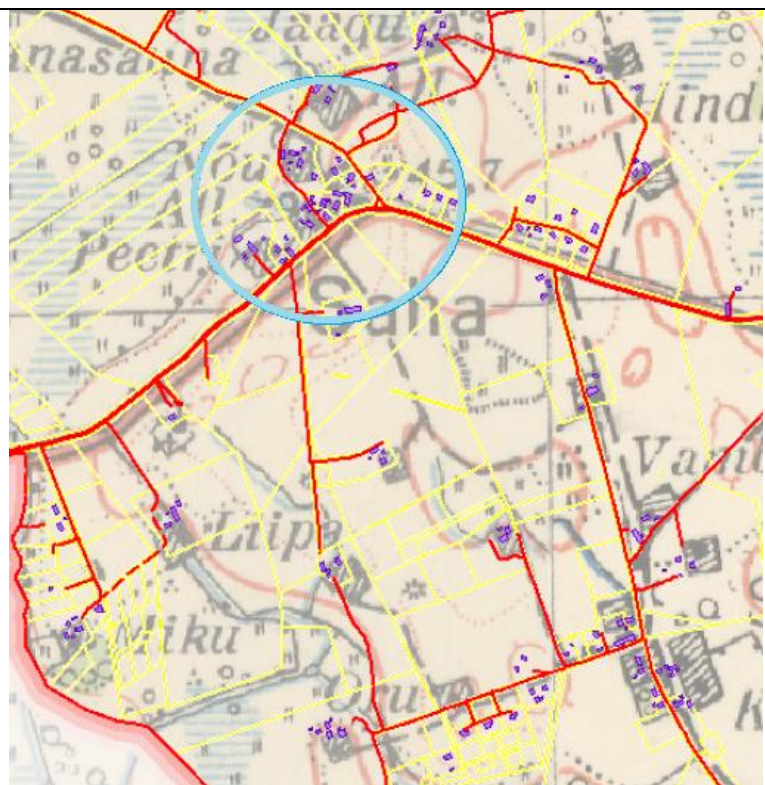
2.7 SAHA KÜLA

2.7.1 Väärtuste kirjeldus

Saha küla tuumikus paiknevad õuealad kobaratena, kus leidub tänaseni väärtuslikke paekivihooneid. Osaliselt on säilinud kiviaiad. Nii külatuumiku vahetus läheduses kui ka äärealadel asub rohkelt uushoonestust, mis muudab ajaloolise terviku halvasti tajutavaks.

Küla olulisim objekt on Saha kabel, 15.sajandi II veerandil ehitatud vanim terviklikul kujul säilinud keskaegne kivikabel maal. Kabel on hästi vaadeldav Lagedi-Kostivere teel liikudes. Lagedi-Kostivere teel idast läände liikudes on oluline säilitada vaated (mis avanevad juba enne Saha küla tuumikut) kabelile üle avatud maastiku. Külas, eriti selle lõunaosas, on avatud maastike osakaal suur, mis muudab nauditavaks Saha kabeli kui maastikumärgi tajumise. Säilinud avatus tuleks maksimaalses ulatuses säilitada.

Põhja-Eesti külade iseloomulikult on Saha küla puhul tegemist mitme külatüübi segunemisega. Sumbkülale iseloomulik külatuumik, kus hoonestus on koondunud korrapäratu kobarana, kujunes Saha kabelist kirdes, Saha tee ja Lagedi-Kostivere teede ristumiskohta. Teisalt on tegemist hajakülaga, kus õued paiknevad korrapäratult, kuid üksteisest kaugemal, laiaili põldude vahel ja serval Lagedi-Kostivere teest lõunapool ja Saha teest idapool.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealasiid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab külatuumiku asukohta teede ristumiskohas.

Kaardianalüüsist selgub, et väga hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga küla tuumikalal teede ristumiskohal ning Lagedi-Kostivere teest lõunapool.

Vaateid Saha külast

2.7.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17820	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17819	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17818	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17817	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17816	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17815	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17814	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17813	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17812	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17811	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17810	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17809	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17808	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17807	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17806	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17805	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17804	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17803	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17802	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17801	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17800	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17799	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17798	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17797	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17796	Kivikalme	arheoloogiamälestis

17795	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17794	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17698	Ohvrikivi	arheoloogiamälestis
2748	Saha kabeliaed, 15.saj.	ajaloomälestis, ehitismälestis
2747	Saha kabel, 15.saj.	ehitismälestis

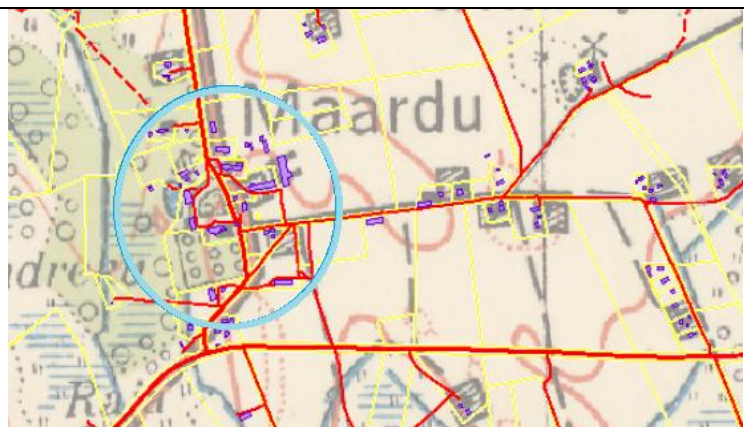
Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

2.8 MAARDU KÜLA

2.8.1 Väärtuste kirjeldus

Maardu küla avatud aladel on talukohad ning muinasobjektid hästi nähtavad. Küla suurimaks väärtuseks on säilinud ajalooline külastruktuur, sumbjas tuumik küla lääneosas teede ristumiskohas ja ridajas idaosas piki Veski teed. Tähelepanu vääriv on asjaolu, et kõik kunagised õuealad on endiselt hoonestatud. Osaliselt on säilinud küla ümbritseva maastiku avatus (Veski tee ümbruses). Maardu mõisa teelt tuleks vaated avada Vandajala küla suunal, selleks teeäär võsast puhastada.

Põhja-Eesti küladele iseloomulikult on Maardu küla puhul tegemist mitme külatüübi segunemisega. Küla sumbjas tuumik on kujunenud Maardu mõisa ümber, kahepoolne ridaküla Veski tee äärde. Õuede vahel on ajalooliselt paiknenud suuremad või väiksemad põllu- ja aiamaalapid, mis muudab üldise hoonestuse pisut hõredamaks.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab külatuumiku asukohta mõisa ümber.

Kaardianalüüsisist selgub, et hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga.

Vaateid Maardu külast

2.8.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17699	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17697	Ohverdamiskoht "Hiiemets"	arheoloogiamälestis
17696	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17695	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17694	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17693	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17692	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17691	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17690	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17689	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17688	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17687	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17686	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17685	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17684	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17683	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17682	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17681	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17680	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17679	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17678	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17677	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17676	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17675	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17674	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17673	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17672	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17671	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17670	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17669	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17668	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17667	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17666	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17665	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17664	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17662	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17661	Asulakoht	arheoloogiamälestis
2746	Maardu mõisa kaevumaja, 19.saj.	ehitismälestis
2745	Maardu mõisa tall-tõllakuur, 19.saj.	ehitismälestis

2744	Maardu mõisa karjakastell, 19.saj.	ehitismälestis
2743	Maardu mõisa ait-kuivati, 19.saj.	ehitismälestis
2742	Maardu mõisa piirdemüür, 18.-20.saj.	ehitismälestis
2741	Maardu mõisa allee, 18.-20.saj.	ehitismälestis
2740	Maardu mõisa park, 18.-20.saj.	ehitismälestis
2739	Maardu mõisa peahoone, 18.-20.saj.	ehitismälestis

Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

2.9 KOILA KÜLA

2.9.1 Väärtuste kirjeldus

Kultuurilis-ajalooliselt ei ole piirkond hästi säilinud ning seetõttu vähem väärtuslik. Siiski on tajutav õuealade kulgemine ridajalt piki jõe kallast, on säilinud üksikuid paekivihooneid ja kiviaedu. Küla suurim väärtus on külast läänepoolse jääva põllumajandusmaastiku avatus, vaated Jõelähtme kirikule. Säilinud avatust tuleks maksimaalses ulatuses säilitada.

Ridaküla struktuuri järgiv väheste õuealadega külaosa Jõelähtme jõe kaldal.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014.

Vaateid Koila külast

2.9.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17620	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17619	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17618	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17617	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17616	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17615	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17614	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17613	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17612	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17611	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17589	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17588	Kivikalme	arheoloogiamälestis

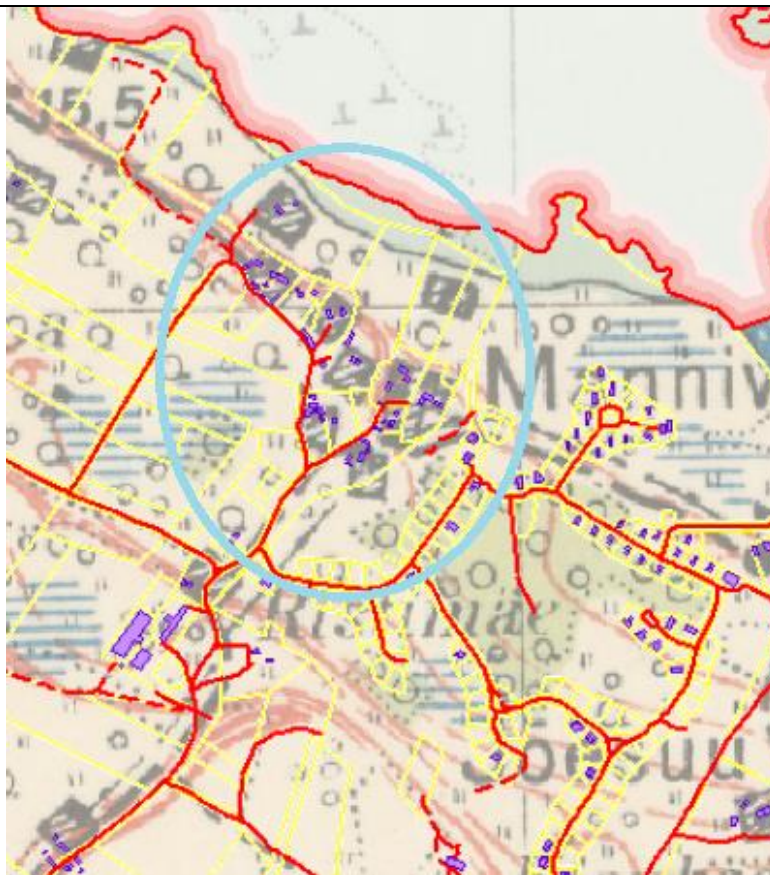
Allikas: <http://register.muinast.ee/public.php?menuID=monument>

2.10 MANNIVA KÜLA

2.10.1 Väärtuste kirjeldus

Manniva küla on olnud ajaloo vältel rannaküla, kus tegeletud nii kalapüügi kui talupidamisega. Küla teeb omapäraseks see, et ta paikneb mitmel erineval tasapinnal. Külalumikus esineb hästisäilinud paekivihooneid. Piirkonda on rajatud ulatuslikult uushoonestust, rohkelt on ümberehitusi. Küla tuumiku ümbrus on võsastunud, vaadeldavus on piiratud. Küla lõunaosas, Manniva tee ümbruses on maastiku avatus hästi säilinud, avanevad vaated ümbritsevatele maastikule ja Jõelähtme kiriku suunas. Säilinud avatus tuleks maksimaalses ulatuses säilitada. Manniva ja Ellandvahe teed ühendab ida-läänesuunaliselt väiksem külatee, mille põhjakülg on võsastunud. Avada tuleks vaated lahele, selleks teeäär võsast puhastada. Maastikus on jälgitav ka klindiserv ning arvukad loopealsed.

Manniva küla ei esinda selget külatüüpi, olles segu rannäärsest ridakülast ja hajakülast, millel omakorda sumbjas tuumik.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaseid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla ajaloolist tuumikala.

Kaardianaliüsist selgub, et suhteliselt hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga küla ajaloolisel tuumikalal.

Vaateid Manniva külast

2.10.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17762	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17609	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17608	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17607	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis

17606	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17605	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17603	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17602	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17601	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17600	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17599	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17597	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17596	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17595	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17594	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17593	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17592	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17591	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis
17590	Kivikalme "Ristikangrumägi"	arheoloogiamälestis

Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

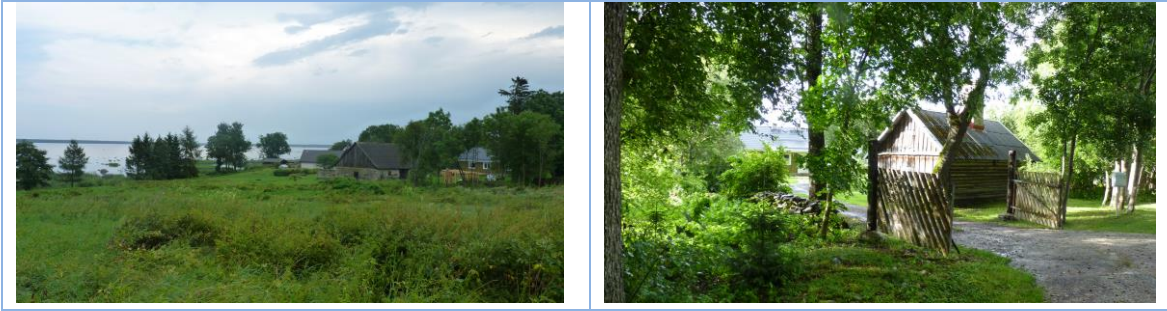
2.11 KOSTIRANNA KÜLA

2.11.1 Väärtuste kirjeldus

Küla paikneb rannikul, hoonestatud alad jäävad piki rannariba. Ridajas külastruktuur on tajutav, kuigi ajalooliste hoonetele lisaks on ehitatud ulatuslikult uushooneid. On säilinud üksikuid paekivihooneid ja kiviaedu. Esineb väärtuslike niidualasid.

<p>Kostiranna küla omab ridakülale iseloomulikke jooni, kus õuealad moodustavad korrapäratu kõvera rea, asudes eri suunas kulgevate teede ääres. Küla keskosas asuvad hooned suhteliselt ligistikku, äärealadel hõredamalt.</p>	
<p><i>Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealasid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Kaardianalüüsist selgub, et osaliselt on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga rannikul.</i></p>	

Lisaks kinnismälestistele on Kostiranna külas endise AS Eesti fosforiidivabriku paekivist ehitiste varemed ning kaevanduskäigud, kus talvituvad nahkhiired.

Vaateid Kostiranna külast

2.11.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17719	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17707	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17706	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17549	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17548	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17545	Kivikalme	arheoloogiamälestis

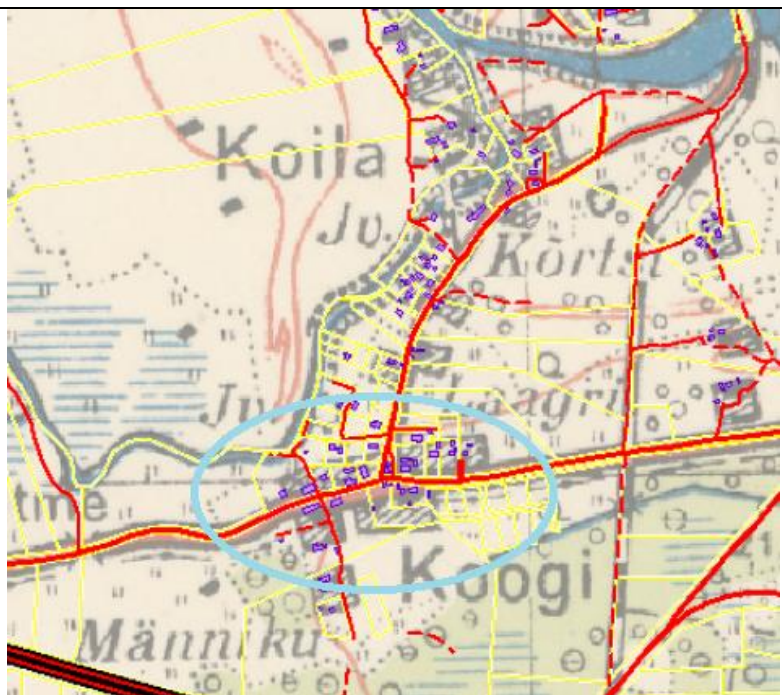
Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

2.12 KOOGI KÜLA

2.12.1 Väärtuste kirjeldus

Muinsuskaitse ala idapiiril moodustab küla kitsa siilu. Hoonestatud alal on hooned valdavalt uued ning ei jälgi ajaloolist külastruktuuri. Muinsuskaitsealale jääb ka Jägala juga. Suur on ka avatud maastiku osakaal külas. Kinnismälestisi Koogi küla territooriumil ei asu. Küla suurimaks väärtuseks on säilinud paekivi- ja palkhooned, kiviaiad ning osaline avatus läänesuunas.

Põhja-Eesti küladele iseloomulikult on Koogi külale ajalooliselt olnud omane mitme külatüübi segunemine. Küla sumbjas tuumik oli kujunenud Jõelähtme-Kemba ja Jägala-Joa teede ristumiskohta. Hõredamalt asustatud kahepoolne ridaküla oli kujunenud Jägala-Joa tee äärde ning ühepoolne ridaküla Jägala jõe poolsele alale. Uushoonestus ning tänapäevane kruntimine ajaloolist külastruktuuri järginud ei ole.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tumehall punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealasiid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla ajaloolist tuumikut.

Vaateid Koogi külast

2.13 JÕESUU KÜLA

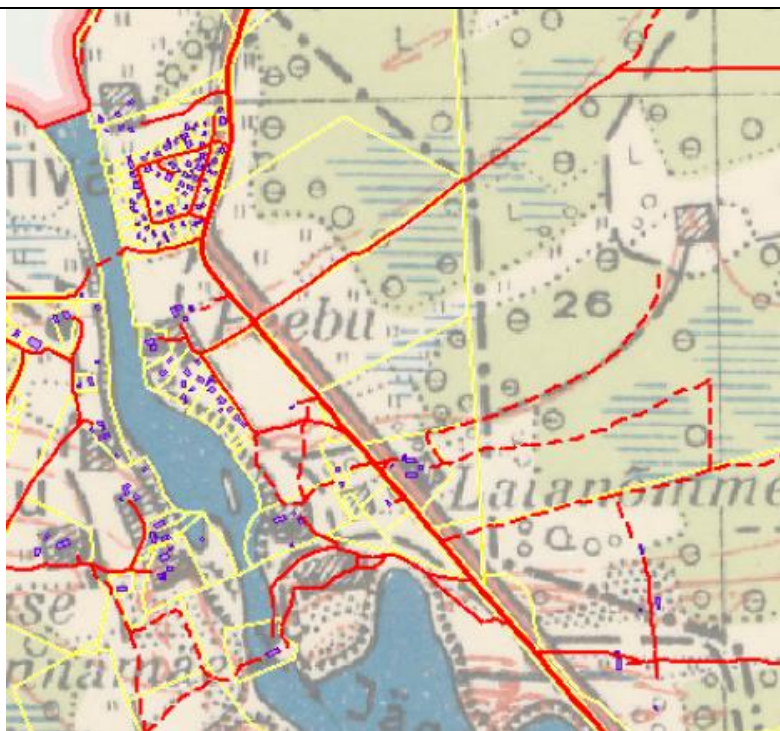
2.13.1 Väärtuste kirjeldus

Rebala muinsuskaitseala territooriumile jääb väikene osa külast, mis paikneb Jägala jõe vasakkaldal ning paremkaldal paiknev Jägala linnamägi. Küla ilmestab Jägala jõgi ning kaldapealne. Ühendus kahe kalda vahel on võimalik Linnamäe HEJ silda mööda, mis on taastatud.

Kinnismälestisi muinsuskaitsealal ei asu.

Jõesuu küla suurimaks väärtuseks on algupärane teedestruktuur. Säilinud on üksikuid kiviaedu, paekivi- ja palkhooneid ning vähesel määral maastiku avatus läänesuunas.

Ajalooliselt on Jõesuu küla olnud omane ridaküla struktuur, kus hoonestus on kujunenud kahele poole Jägala jõe. Õuealad asusid suhteliselt hõredalt piki jõe kallast, olles iseloomulik nõ pikemale ridakülale, mis järgis looduses esinevaid kõverjooni. Uushoonestus ja tänapäevane kruntimine on küla ajaloolist ilmet täielikult muutnud.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014.

Piirkonnas paikneb väärtuslik objekt Linnamäe hüdroelektrijaam, mis asub Jõesuu ja Jägala-Joa küla vahel, ca 3,5 km Jägala joast allavoolu.

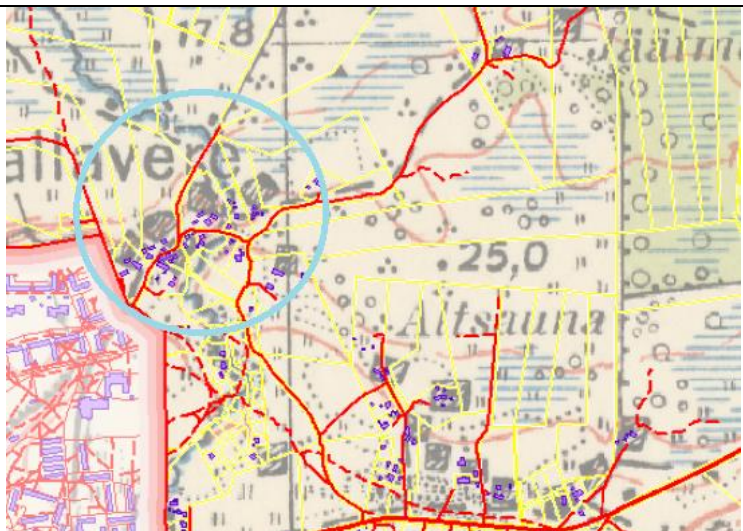
2.14 KALLAVERE KÜLA

2.14.1 Väärtuste kirjeldus

Küla ajaloolises tuumikus on jälgitav traditsiooniline ridaküla maastik koos kiviaedadega, millest suur osa on eeskujulikult taastatud. Kõige tähelepanuväärsem ning väärtuslikum on ajalooline Rootsi-Kallavere ala, kus kobarjalt koondunud ajalooliste hoonetega koos moodustab tervikliku miljöö ka uuem hoonestus. Hoonestusalast väljajääval küla territooriumil esineb väärtuslike niidualasid ja kasutuses olevaid rohumaid.

Kinnismälestisi küla territooriumil ei asu.

Ajalooliselt on Kallavere külale olnud omane ridaküla struktuur, mis küla erinevates osades on varieeruva iseloomuga. Rootsi-Kallavere piirkonnas on hoonestus kujunenud kahele poole õuealaid ühendavat kõverjat külateed, asudes suhteliselt tihedalt. Kaguosas on hoonestus kujunenud Kallavere-Ülgase teest põhjapoolsele, kus hoonestus paiknes pisut hõredamalt. Õued asuvad suhteliselt korrapäratult, eriti kaguosas, kus osa õuesid asub tee ääres, osa teest kaugemal.

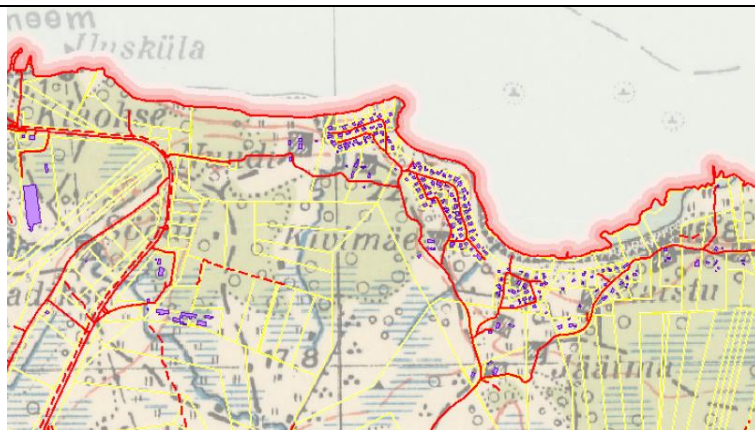
Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab ajaloolist Rootsi-Kallavere ala. Kaardianalüüsist selgub, et hästi on tajutav endisaegsete struktuurielementide kattumine praeguse olukorraga Rootsi-Kallavere alal.

2.15 SAVIRANNA KÜLA

2.15.1 Väärtuste kirjeldus

Küla paikneb suure osas klindieelsel lainjal rannikul, rannikupiirkonnas avanevad kaugvaated merele. Esinevad üksikud paekivihooned, säilinud on kiviaedu. Domineerib uushoonestus. Kinnismälestisi küla territooriumil ei asu.

Sarnaselt Kostiranna külaga omab Saviranna ajalooliselt ridakülale iseloomulikke jooni, kus õuealad moodustasid korrapäratu kõvera rea piki rannikut kulgeva tee ääres. Uushoonestus ja tänapäevane kruntimine on küla ajaloolist ilmet täielikult muutnud.

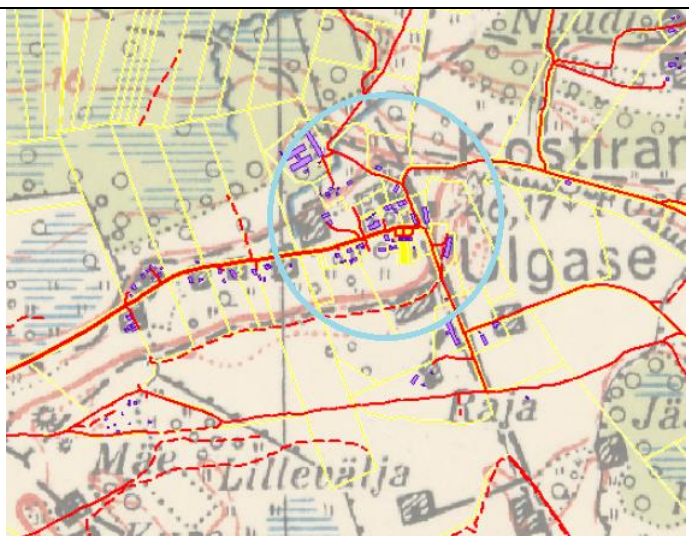
Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014.

2.16 ÜLGASE KÜLA

2.16.1 Väärtuste kirjeldus

Küla paikneb suures osas klindieelsel lainjal rannikul, rannikupiirkonnas avanevad kaugvaated merele. Suures osas on küla kaetud metsaga, kuid esineb ka väärtuslike niidualasid, kasutuses olevaid rohumaid ja põllumaid. Edasist võsastumist tuleks vältida. Külastruktuur on tajutav – hooned paiknevad Kallavere-Ülgase tee ääres, mõisa juures kahel pool maanteed. Esinevad üksikud paekivihooned, säilinud on kiviaedu. Domineerib uushoonestus.

Põhja-Eesti küladele iseloomulikult on Ülgase küla ajalooliselt olnud omane mitme külatüübi segunemine. Küla sumbjas tuumik oli kujunenud Kallavere-Ülgase ja Mäealuse teede ristumiskohta. Ridaküla jätkub läänesuunas piki Kallavere-Ülgase teed. Valdav osa ridajalt paigutatud õuedest asusid ühel pool talusid ühendavat teed, vastu karja- ja heinamaid, siiski leidus teiselgi pool teed talude põhirea vastas mõni õu.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealasid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014. Helesinine ring tähistab küla sumbjat tuumikut teese ristumiskohas.

2.16.2 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17878	Kivikalme	arheoloogiamälestis
17877	Kivikalme	arheoloogiamälestis

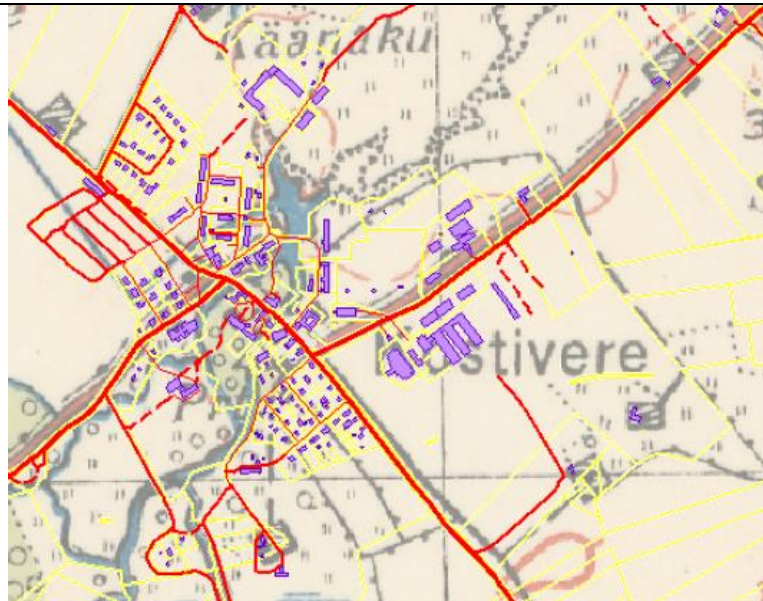
Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

2.17 KOSTIVERE ALEVIK

2.17.1 Väärtuste kirjeldus

Kostivere aleviku suurimaks väärtuseks on mõis koos ümbritsevate paekivihoonete ja mõisapargiga. Alevikku ümbritseb avatud maastik. Säilitamist väärivad paekivist silotornid Kostivere-Jõelähtme tee läheduses.

Kostivere mõisa ümber tekkinud asum, ajalooline külastruktuur ei ole tajutav.

Väljavõte 1935.a kaardist. Punasega on tähistatud praegune teedevõrk, tuhmima punasega ajalooline teedevõrk. Tumehall viirutus tähistab õuealaseid 1935.a kaardil, lilla tooniga on tähistatud hetkel olemasolevad hooned, kollase joonega katastriüksuse piirid seisuga juuni 2014.

2.17.1 Kinnismälestiste loetelu

Reg nr	Nimi	Liik
17794	Asulakoht	arheoloogiamälestis
17624	Kultusekivi "Liukivi"	arheoloogiamälestis
17622	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
17621	Kultusekivi	arheoloogiamälestis
2738	Kostivere mõisa moonakamaja, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2737	Kostivere mõisa kelder, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2735	Kostivere mõisa küün 2, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2734	Kostivere mõisa küün 1, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2733	Kostivere mõisa teenijatemaja, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2732	Kostivere mõisa ait, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2731	Kostivere mõisa tall-tõllakuur, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2730	Kostivere mõisa sepikoda, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2729	Kostivere mõisa karjakastell, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2728	Kostivere mõisa viinavabrik, 19.-20.saj.	ehitismälestis
2727	Kostivere mõisa pargiskulptuur, 19.-20.saj.	ehitismälestis

Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal

2726	Kostivere mõisa park, 18.-20.saj.	ehitismälestis
2725	Kostivere mõisa peahoone, 18.-19.saj.	ehitismälestis

Allikas: <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument>

3. TINGIMUSED REBALA MUINSUSKAITSEALA VÄÄRTUSTE SÄILITAMISEKS

3.1 Üldpõhimõtted

Rebala muinsuskaitsealal tervikuna, välja arvatud Kostivere alevik ning Kallavere ja Ülgase küla territooriumil paiknev nn Pilpaküla, on vajalik muinsuskaitseala väärtuse säilimiseks järgmiste eritingimuste sätestamine ja järgmine:

1. järgida tegevuste korral kinnismälestistel ja muinsuskaitsealal kehtivates õigusaktides toodud nõudeid ja reegleid;
2. ehitustegevuse kavandamist soosida ehitustegevust vanades, enne 1940. a rajatud talukohtades, eelistades vanade talukohtade taastamist;
3. vanade talukohtade hoonestamisel vältida teeäärset ulatuslikku kulisshaljastust, mis piirab avatud maastiku vaadeldavust, vaateid olulistele sihtmärkidele. Kulisshaljastuse rajamine on lubatud õueala ulatuses karjääridest ja liiklusest tuleneva tolmu, müra vms häiringu tõkestamiseks;
4. hoonete välisviimistluses kasutada naturaalseid ja piirkonnale omaseid ehitusmaterjale. Imiteerivate materjalide kasutamine ei ole lubatud;
5. oluliste taristuobjektide rajamisel kaasata erialaspetsialist (Muinsuskaitseameti tegevusloaga arhitekt või maastikuarhitekt);
6. Rebala muinsuskaitseala põhimääruse eelnõu järgsetes muinsuskaitseala piirides on soovitatav kavandada uued elektriliinid maakaablitena, võimalusel kaaluda maa alla viimist ka olemasolevate õhuliinide puhu;
7. säilitada miljööväärtuslike teedena (*miljööväärtuslikud teed on tähistatud kaardil „Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal“*) määratletud teede iseloom – vältida nende õgvendamist ja teemaa laiendamist;
8. lubatud on kasutada päikesepaneele, õhk-vesi ja õhk-õhk kütteagregaatide, maakütet jt kaasaegseid lahendusi Muinsuskaitseameti nõusolekul. Päikesepaneelide ja kütteagregaatide paigaldamine ei tohi kahjustada fassaadi üldilmet;
9. kinnistutele võib paigutada elektrituulikuid ühe majapidamise tarbeks. Parima asukoha leidmiseks on otstarbekas kaasata erialaspetsialist (maastikuarhitekt ja muinsuskaitsepetsialist). Elektrituulikute jt eriotstarbeliste ehitiste (nt püstkoda) kõrgust ei reguleerita;
10. piirete ehitamisel teede ääres kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale- ja ehitusvõtteid: paekividest sideaineta laotud aiad, puidust lihtsad lipp- ja lattaiaid või roigasaiaid. Lippaedade rajamisel ei ole horisontaalse laudise kasutamine lubatud.
Kruntide vahel on lubatud kasutada võrkpiirdeid. Piirete kõrgus tänava poolisel küljel on kuni 1,2 m, kruntide vahel kuni 1,5 m, erandjuhud (kõrgemate piirete rajamine nt tuuletõkke eesmärgil) kooskõlastatakse Muinsuskaitseametiga;
11. olemasolevad kiviaiad tuleb säilitada ja korras hoida. Nende taastamisel kasutada ajaloolise aia ladumisstiili ja materjali, et taastatud aialõigud ei eristuks aia algupärasest osast;
12. olemasolevate paekivihoonete rekonstrueerimisel tuleb säilitada algset hoonemahtu ja kõrgust ning algseid ehitusmaterjale;

13. muinsuskaitse eritingimuste⁴ koostamine toimub õigusaktides toodud juhtudel ja tingimustel.

3.2 Muinsuskaitseala väärtuse säilitamise tingimused miljööväärtusega hoonestusaladel

Miljöö on nii materiaalne kui tunnetatav keskkond, ümbrus. Termin miljöö on tuletatud prantsuskeelsest sõnast milieu, mis tähendab materiaalsel ja moraalset ümbrust, meeleolu, atmosfääri, ümbritsevat kliimat, loodus- ja kultuurikeskkonda jms⁵.

Miljööväärtuslike hoonestusaladena (kaardil „Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal“ tähistatud tumesinise täppjoonega) on määratletud külade vanemad osad, kus on hästi tajutav ajalooline külastruktuur ja teedevõrk, hästisäilinud on ajaloolised kihistused ning piirkonnale omane ehitusarhitektuur, rohkelt esineb kiviaedu ja paekivihooneid. Need on külad või küla osad, kus seni rajatud uushoonestusvõi olemasolevaid rekonstrueerides on piirkonnale omane ilme hästi säilinud. Kuna muinsuskaitseala põhieesmärkidest lähtuvalt on väärtused miljööväärtuslikel hoonestusaladel samad (piirkonniti erineb väärtuste säilivuse ja tajutavuse aste) ning arvestades üldplaneeringu üldistusastet ja Kultuuriministri määruses toodut⁶, seatakse väärtuste säilitamiseks kõigile miljööväärtuslikele hoonestusaladele sarnased tingimused.

Üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste alusel tuleks koostatavas valla üldplaneeringus seada järgmised tingimused miljööväärtuslike hoonestusalade väärtuste säilimiseks:

- a. säilitada traditsiooniline külastruktuur – hoonete traditsiooniline paigutus teedevõrgu ja teiste hoonete suhtes, hoonete paigutus õuealal, hoonestusrütm ja hoonestuse mahud, kinnistu piiril paiknevad kiviaiad, mis orgaaniliselt on seotud kinnistu piiril paiknevate abi- või eluhoonetega;
- b. säilitada teedevõrk ja teede iseloom – vältida külade õgvendamist ja teemaa laiendamist;
- c. külastruktuuri arvestavalt võib kavandada hoonestusala piires järgmisi juhtotstarbeid: elamumaa, ühiskondlike hoonete maa, puhke- ja virgestusmaa ning äri- ja teenindusettevõtete maa;
- d. olemasolevate mittepaekivihoonete rekonstrueerimisel ja uushoonestuse⁷ rajamisel suurim lubatud kõrgus on põhihoonetel kuni 8,5 m⁸; abihoonetel üldjuhul kuni 6 m, kõrvalhoonete rajamisel (nt heinaküün) kuni 8,5 m; ühiskondlikel hoonetel ning äri- ja

⁴ Detailplaneeringu koostamisel või kinnismälestise ja muinsuskaitsealal paikneva ehitise konserveerimisel, restaureerimisel ja ehitamisel.

⁵“Miljööväärtused linnas” L. Hansar. Keskkonnaministeerium 2004.

⁶ Määrus sätestab üldplaneeringu eritingimuste kohustuslikud osad.

⁷ Uushoonestusena käsitletakse hooneid, mis rajatakse pärast üldplaneeringu kehtestamist.

⁸ Kui olemasolev mittepaekivihoone on madalam kui 8,5 m, võib rekonstrueerimise käigus hoone kõrgust tõsta kuni 8,5 m-le. Kui olemasolev mittepaekivihoone on juba kõrgem kui 8,5 m (nt 10 m), võib rekonstrueerimisel olemasolevat hoone kõrgust säilitada, kuid ei tohi seda tõsta.

- teenindushoonetel (arvestades piirkonnale omast hoonestusmahtu) kuni 12 m. Soovituslik katuse kalle on 40-51 kraadi, varikatustel, uukidel 10-51 kraadi. Abihoonetel, mis on kõrgusega alla 4,5 m, on lubatud katuse kalle vahemikus 20-50 kraadi. Rekonstrueeritav ja rajatav hoone peab sobituma miljöösse;
- e. säilitada kiviaiad ja kiviaedade struktuur, paekivist väikevormid;
 - f. säilitada ja hooldada ning võimalusel taastada säilinud ajalooline hoonestus (sh paekiviarhitektuur, palkhooned) nende ajaloolist välisilmet ning võimalusel mõõtmeid ja vormi säilitades (sh seinte asukoht ja konstruktsioon, seinte kõrgus, avad, katuse vorm). Säilitada ja hooldada hävinenud hoonete säilinud müürid;
 - g. soovitatav teede kate kinnistute siseselt: paekiviplaadid, lubjakivikillustik, kruus, puit;
 - h. haljaspiirde korral kasutada piirkonnale omaseid liike .

3.3 Muinsuskaitseala väärtuse säilitamise tingimused väljaspool miljööväärtuslikke hoonestusalasid

Väljaspool miljööväärtuslikke hoonestusalasid asuvad hoonestusalad (kaardil „Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimused Rebala muinsuskaitsealal“ tähistatud roosa täppjoonega) on külade osad, kus miljööväärtuslike hoonestusaladega võrreldes on väärtusi säilinud vähem – puudub terviklik külastruktuur, halvemini on säilinud ajalooline kihistus – ning esineb hoonestust, mille materjalikasutuse või paigutuse tõttu on küla osa osaliselt või täielikult kaotanud oma ajaloolise ilme. Need on valdavalt äärealadel paiknevad külaosad, kus uushoonestust võiks lubada enam ja vabamalt kui miljööväärtuslikel hoonestusaladel.

Kostivere alevik ning Kallavere ja Ülgase küla territooriumil paiknev nn Pilpaküla ei oma muinsuskaitse väärtust, mistõttu käesolevaga üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimusi neis piiranguid ei seata.

Käesolevate üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste alusel tuleks koostatavas üldplaneeringus seada järgmised tingimused kaardil roosa täppjoonega tähistatud hoonestusaladele seal säilinud väärtuste säilimiseks:

- a. säilitada teedevõrk ja teede iseloom – vältida teede õgvendamist ja teemaa laiendamist;
- b. teedestruktuuri arvestavalt kavandada hoonestusala piires järgmisi juhtotstarbeid: elamumaa, ühiskondlike hoonete maa, puhke- ja virgestusmaa, äri- ja teenindusettevõtete maa, tootmismaa;
- c. olemasolevate mittepaekivihoonete rekonstrueerimisel ja uushoonestuse rajamisel suurim lubatud kõrgus on põhihoonetel kuni 8,5 m⁹; abihoonetel üldjuhul kuni 6 m, kõrvalhoonete rajamisel (nt heinaküün) kuni 8,5 m; ühiskondlikel, äri- ja teenindushoonetel ning tootmishoonetel

⁹ Kui olemasolev mittepaekivihoone on madalam kui 8,5 m, võib rekonstrueerimise käigus hoone kõrgust tõsta kuni 8,5 m-le. Kui olemasolev mittepaekivihoone on juba kõrgem kui 8,5 m (nt 10 m), võib rekonstrueerimisel olemasolevat hoone kõrgust säilitada, kuid ei tohi seda tõsta.

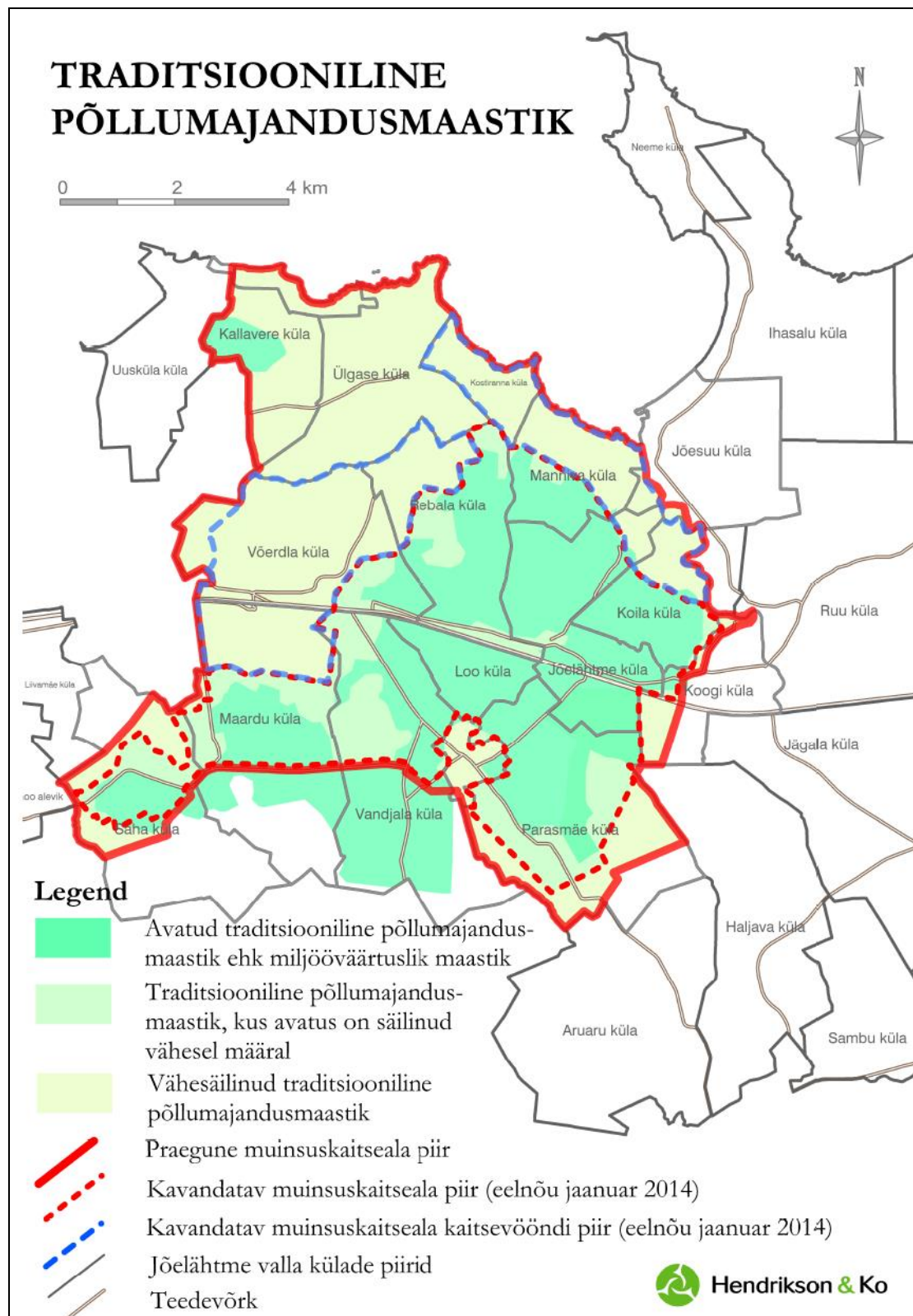
- (olemasolevat hoonestusmahtu arvestades) kuni 12 m. Soovituslik katuse kalle on 40-51 kraadi, varikatustel, uukidel 10-51 kraadi. Abihoonetel, mis on kõrgusega alla 4,5 m, on lubatud katuse kalle vahemikus 20-50 kraadi;
- d. säilitada kiviaiad, kiviaedade struktuur, paekivist väikevormid;
 - e. säilitada ja võimalusel taastada säilinud ajalooline hoonestus (sh paekiviarhitektuur, palkhooned).

3.4 Traditsiooniline põllumajandusmaastik

Avatud maastikuilme on Rebala muinsuskaitseala üks suurimaid väärtusi. Maastiku avatusest ning muinsuskaitsealises väärtusest lähtuvalt võib maastiku liigitada (vt alljärgnev skeem 3.4.1):

1. avatud traditsiooniline põllumajandusmaastik ehk miljööväärtuslik maastik;
2. traditsiooniline põllumajandusmaastik, kus avatus on säilinud vähesel määral;
3. vähem säilinud traditsiooniline põllumajandusmaastik.

Üldplaneeringu eritingimuste raames ei ole muinsuskaitsealal avanevaid vaatesuundi määratud, kuna Rebalas ei ole vaated seotud niivõrd konkreetsete objektidega vaid avatud muistse põllumajandusmaastikuga ulatuslikumalt. Seetõttu on maastik liigitatud avatusest ja muinsuskaitsealises väärtusest tulenevalt ning selle alusel tingimuste seadmine tagab vaadeldavuse ulatuslikul alal.

Skeem 3.4.1. Maastiku jagunemine maastiku avatusest ja muinsuskaitsealastest väärtustest lähtuvalt.

3.4.1 Avatud traditsiooniline põllumajandusmaastik ehk miljööväärtuslik maastik

Avatud traditsioonilise põllumajandusmaastiku ehk miljööväärtusliku maastikuna käsitletakse muinsuskaitseala kõige väärtuslikumat ala. Selleks on ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuriga traditsiooniline põllumajandusmaastik, kus avatus (kõrghaljastuse ja hoonestuse puudumine) on hästi säilinud. Siinses piirkonnas on iseloomulikud kaunid kaug- ja lühivaated ning põldude, rohu- ja karjamaade suur ning metsade väikene osakaal. Skeemil 3.4.1 ning kaardil „Traditsiooniline põllumajandusmaastik“ on ala tähistatud tumerohelise värvitooniga.

Peamine eesmärk on nendel aladel säilitada maastiku avatus ning avanevad kaunid kaug- ja lühivaateid. Maastiku avatuse säilitamiseks on hädavajalik vältida maastiku võsastumist ning hoida rohu- ja karjamaad jätkuvalt aktiivses kasutuses. Kaug- ja lühivaadete tagamiseks on hädavajalik teede ja kraavide ääred hoida võsast puhtana (nt Maardu mõisa tee, Vandjala tee, Manniva ja Manniva ja Ellandvahe teed ühendab ida-läänesuunaline väiksem külatee).

Käesolevate üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste alusel tuleks koostatavas üldplaneeringus seada järgmised tingimused miljööväärtusliku maastiku väärtuste säilimiseks:

- a. säilitada algupärane ajastumaastik oma avatuses;
- b. hooldamata jäetud endised põllu- ja rohumaad, mis on võsastunud, tuleb esmajärjekorras puittaimedest puhastada (v.a Rebala küla uusasundust Tallinna-Narva maanteest eraldav männitukk, mis toimib müra jm saaste takistajana);
- c. karjamaadel on õigustatud üksikute puude ja puudesalude olemasolu, mis on elupaigaks või annavad kariloomadele varju;
- d. põhjendatud juhtudel vältida suurte taristuobjekte kavandamist. Vajadusel kasutada asukohtadena olemasolevaid tee- ja liinikoridore ning metsapiire;
- e. kavandada põllumajandus- ning puhkamiseks ja virgestuseks suunatud juhtotstarbega maa-alasid;
- f. väljaspool hoonestusalasid võib rajada üldilmelt sobivaid üksikuid majapidamisi vanadele talukohtadele ning hooneid, mis toetavad maakasutust traditsioonilisel viisil (nt põllumajandus, väikeettevõtlus). Arvestada tuleb väljakujunenud hoonete hajali paigutust, paiknemist teede ning kõlvikute suhtes. Olulisim kriteerium on avatuse säilimine, seetõttu ei ole lubatud hoonegruppide¹⁰ rajamine (maaüksuse kruntimine ja jagamine ehitamise eesmärgil);
- g. olemasolevate hoonete rekonstrueerimisel, uushoonestuse rajamisel ja vanade talukohtade taastamisel tuleb arvestada ajalooliselt väljakujunenud arhitektuuritraditsioone – piirkonnale omast ehitiste mahtu ja kõrgust. Välisviimistluses kasutada naturaalseid ja piirkonnale omaseid ehitusmaterjale.

¹⁰ Hoonegrupp käesolevate üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste kohaselt moodustub alates kahest majapidamisest.

3.4.2 Traditsiooniline põllumajandusmaastik, kus avatus on säilinud vähesel määral

See on maastiku osa, mis põhimääruse eelnõu järgi jääb muinsuskaitseala äärealale, põhimääruse eelnõu järgsetesse kaitseala piiridesse. Skeemil 3.4.1 ja kaardil „Traditsiooniline põllumajandusmaastik“ on ala tähistatud keskmise rohelise tooniga. Tegemist on samuti iseloomuliku ajastumaastikuga, kus ulatuslike põllualade ja rohumaade paiknemine on tajutav. Samas ei ole p 3.4.1 kirjeldatud miljööväertusliku maastikuga võrreldes säilinud ulatuslikud kaugvaated, avatus on kohati piiratud tänu võsastumisele. Sellest hoolimata tasub säilinud vaadeldavusega alasid väärtustada, soovitatav on võimalusel alad võsast puhastada.

Käesolevate üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste alusel tuleks koostatavas üldplaneeringus seada järgmised tingimused traditsioonilise põllumajandusmaastiku väärtuste säilimiseks:

- a. säilitada siiani tajutavad avatud maastikuosad;
- b. hooldamata jäetud endised põllu- ja rohumaad on soovitatav puittaimedest puhastada;
- c. karjamaadel on õigustatud üksikute puude ja puudesalude olemasolu, mis on elupaigaks või annavad kariloomadele varju;
- d. suurte taristuobjekte kavandamine ei ole soovitatav. Vajadusel kasutada asukohtadena olemasolevaid tee- ja liinikoridore ning metsapiire;
- e. kavandada põllumajandus- ning puhkamisele ja virgestusele suunatud maakasutuse juhtotstarbega maa-alasid;
- f. väljaspool hoonestusalasid võib rajada üldilmelt sobivaid üksikult paiknevaid maamajapidamisi ning hooned, mis toetavad maakasutust traditsioonilisel viisil (nt põllumajandus, väikeettevõtlus). Hoonete rajamisel arvestades väljakujunenud hoonete hajali paigutust, paiknemist teede ning kõlvikute suhtes;
- g. olemasolevate hoonete rekonstrueerimisel, uushoonestuse rajamisel ja vanade talukohtade taastamisel tuleb arvestada ajalooliselt väljakujunenud arhitektuuritraditsioone – piirkonnale omast ehitiste mahtu ja kõrgust. Välisviimistluses kasutada naturaalseid ja piirkonnale omaseid ehitusmaterjale.

3.4.3 Vähem säilinud traditsiooniline põllumajandusmaastik

See on maastiku osa, mille väärtus muinsuskaitse seisukohalt ei ole suur, kuna avatus on vähem säilinud, traditsiooniline põllumajanduslik ilme vähem tajutav ja maastik kohati ulatuslikult puittaimestikuga kaetud. Vähem säilinud traditsiooniline põllumajandusmaastik jääb uue põhimääruse eelnõu järgi muinsuskaitseala piiridest välja. Skeemil 3.4.1 ja kaardil „Traditsiooniline põllumajandusmaastik“ on ala tähistatud heledaima soojemat tooni rohelisega.

Käesolevate üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste alusel tuleks koostatavas üldplaneeringus seada järgmised tingimused vähem säilinud traditsioonilise põllumajandusmaastiku väärtuste säilimiseks:

- a. soovitav on säilitada siiani tajutavaid avatud maastikuosaid;
- b. suurte taristuobjekte kavandamisel asukohtadena kasutada võimalusel olemasolevaid tee- ja liinikoridore ning metsapiire;
- c. kavandada põllu- ja metsamajandus, puhkamisele ja virgestusele ning ettevõtlusele ja tootmistegevusele suunatud maakasutuse juhtotstarbega maa-alasid;
- d. väljaspool hoonestusalasid võib rajada üldilmelt sobivaid üksikult paiknevaid majapidamisi, äri- ja ettevõtlushooneid ning tootmishooneid, kaaluda hoonegruppide rajamist, arvestades väljakujunenud hoonete hajali paigutust, paiknemist teede ning kõlvikute suhtes.

Kasutatud mõisted

Ajastumaastik –

piirkond, kus on säilinud ajalooline asustusstruktuur ja/või ajalooline maastikumuster.

Avatud traditsiooniline põllumajandusmaastik ehk miljööväärtuslik maastik - muinsuskaitseala kõige väärtuslikum ala, ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuriga traditsiooniline põllumajandusmaastik, kus avatus (kõrghaljastuse ja hoonestuse puudumine) on hästi säilinud. Iseloomulikud on kaunid kaug- ja lühivaated ning põldude, rohu- ja karjamaade suur ning metsade väikene osakaal.

Hoonestusala väljaspool miljööväärtuslikke hoonestusalasid –

piirkond Rebala muinsuskaitsealal, kus on muinsuskaitseväärtusi arvestades võimaldatud ulatuslikum uute hoonete rajamine.

Kulisshaljastus –

kõrge taimkate, mille eesmärk on kaitse müra, tuule, valgusreostuse vms eest

Maamajapidamine –

koosneb eluhoonest ja abihoonetest nagu saun, laut vms

Miljöö –

nii materiaalne kui tunnetatav keskkond, ümbrus. Termin miljöö on tuletatud prantsuskeelsest sõnast *milieu*, mis tähendab materiaalselt ja moraalselt ümbrust, meeleolu, atmosfääri, ümbritsevat kliimat, loodus- ja kultuurikeskkonda jms¹¹.

Miljööväärtuslik hoonestusala -

külade vanemad osad, kus on hästi tajutav ajalooline külastruktuur ja teedevõrk, hästisäilinud on ajaloolised kihistused ning piirkonnale omane ehitusarhitektuur, rohkelt esineb kiviaedu ja paekivihooneid.

Miljööväärtuslik tee –

ajaloolises asukohas paiknev tee, mille õgvendamine ja laiendamine ei ole soovitatav.

Rekonstrueerimine –

ehitiste ümberehitamine. Vastavalt ehitusseadusele loetakse ehitise rekonstrueerimiseks on ehitise piirdekonstruktsioonide muutmist ning kande- ja jäigastavate konstruktsioonide muutmist ja asendamist.

Traditsiooniline külastruktuur –

hoonete traditsiooniline paigutus teedevõrgu ja teiste hoonete suhtes, eritüübiliste hoonete paigutus õuealal, hoonestusrütm ja hoonestuse mahud, kinnistu piiril paiknevad kiviaiad, mis orgaaniliselt on seotud kinnistu piiril paiknevate abi- või eluhoonetega. Külade struktuuri terviklikkuse säilimise

¹¹“Miljööväärtused linnas” L. Hansar. Keskkonnaministeerium 2004.

hindamise aluseks on võetud etnograaf G.Troska poolt välja töötatud külatüübid (vt nt [G. Troska](#). *Eesti külad XIX sajandil*. Tallinn, 1987).

Traditsiooniline põllumajandusmaastik, kus avatus on säilinud vähesel määral - iseloomulik ajastumaastik, kus ulatuslike põllualade ja rohumaade paiknemine on tajutav. Samas ei ole miljööväärtusliku maastikuga võrreldes säilinud ulatuslikud kaugvaated, avatus on kohati piiratud tänu võsastumisele.

Vähem säilinud traditsiooniline põllumajandusmaastik - maastiku osa, mille väärtus muinsuskaitse seisukohalt ei ole suur, kuna avatus on vähem säilinud, traditsiooniline põllumajanduslik ilme vähem tajutav ja maastik kohati ulatuslikult puittaimestikuga kaetud.